

BARTÓK BÉLA MŰVELŐDÉSI KÖZPONT

SZÍNHÁZI LAPOK

Október 20-án, este 7 órakor

ÖRKÉNY ISTVÁN:

PISTI A VÉRZIVATARBAN

groteszk játék

Pisti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	NAGY SÁNDOR TAMÁS
Kimért	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	TAKÁCS GYULA
Tevékeny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ZALA MÁRK
Félszeg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	JENEY ISTVÁN
Rizi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	EGRI KATI
Lány	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	LACZKÓ ZSUZSA
Papa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PHILIPPOVICH TAMÁS
Mama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	TURZA IRÉN
I. férfi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	DEZSÉNYI PÉTER
II. férfi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	MUCSI ZOLTÁN
Kislány	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	BÁRDOS MARGIT
XXX	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	VÁRY KÁROLY

Játéktér és jelmez: WÁGNER TAMÁS

Dramaturg: MAGYAR FRUZZSINA

Zenei összeállító: NÁDOR LÁSZLÓ

- stúdióelőadás -

Rendezte:

JENEY ISTVÁN

~~~~~

Jegyek a Bartók jegypénztárában és az üzemi közönségszervezőknél
válthatók

~~~~~

a szerzőről:

Örkény István (1912–1979) aligha szorul bemutatásra. De, ha valaki nem ismerné, legjobb, ha ő maga, az író mondja el: mi a groteszk.

„Szíveskedjék terpeszállásba állni, mélyen előrehajolni, s ebben a pozitúrában maradva, a két lába között hátratekinteni. Köszönöm.

Most nézzünk körül, adjunk számot a látottakról.

Ime, a világ fejtetőre állt. Férfilábak kalimpálnak a levegőben, visszacsúsznak a nadrágszárak, s a lányok, ó ezek a lányok, hogy kapkodnak a szoknyájuk után...”

Örkény István művészete alapvetően a menekülő ember művészete, s ebből a menekülésből (fasizmus, személyi kultusz, stb.) virágzik ki az a fajta emberi-írói magatartás, amelyet a keserűség humanizmusának, vagy a humanizmus keserűségének nevezhetünk.

Örkény nem ítélkezik, Örkény a groteszk eszközeivel olyan alapvető emberi tulajdonságokat hoz a felszínre, amelyek egyébként észrevétlenek maradtak volna. És – milyen groteszk ellentmondás – pusztán ezzel a megmutatással mégis ítélkezik. Nem mint bíró, nem mint erkölcsprédikátor, hanem mint bölcs, rezignáltan bölcs ember, aki azért mégsem vesztette el végképp bizalmát az emberben, s szeretetét az ember iránt.

---

a műről:

Dramatizált önéletrajza? Ezt is lehetne mondani, de ez csak féligazság volna. Ez a darab a mi közös önéletrajzunk. Maga a szerző azt írja róla, hogy nem más ez a darab, mint az elmúlt ötven-hatvan év magyar történelmének parafrázisa (azaz: kifejtése), két emberöltő groteszk, neveltető, sokszor hátborzongatóan neveltető ábrázolása.

S ha már Örkényhez fordultunk meghatározásért, beszéljen továbbra is ő:

„... ami a színpadon történik, azt átéltem, vagy átélhettem volna... S mi másról írhatam? Itt élünk, egy asztalnál ülünk, ugyanazt a partit játszunk ugyanazzal a kártyapaklival, és nekem épp az a leosztás jutott.

...Történelmet írni? Ez a történészek dolga... A történetírókra tartozik például egy csata kimenetele: ez győz, amaz veszít. Az íróra az tartozik, hogy hőst bemutassa, akár győztesként, akár vesztesként vesz részt az ütközetben...

Én nem akartam élethű történelmi tablókat festeni, ha nem e tablókba beleszületett, belehajított, belekényszerített „én” körképét, tudathasadását, állapotrajzát, ebbe való belepusztulását, vagy ebből való fölgöygyulását követni, ahogy Pisti (2. felvonás) egy apróhirdetés nyomán magára talál, és a négy Pistiből egy Pistivé válik... Mert aki a színpapot elolvassa, látni fogja, hogy nem egy Pisti van, hanem négy... Nemcsak a nevük azonos, hanem ők négyen egymásnak kortársai – csak magatartásuk különböző. De csupa vérzivatarból állt az életük... Vagy talán nem?...”

11715

ÖRKÉNY ISTVÁN:

PISTI

A

VÉRZIVATARBAN

(groteszk játék 2 részben)

SZOBASZÍNHÁZ SZOLNOK

83. IX. 22.

ÖRKÉNY ISTVÁN:

PISTI

A

VÉRZIVATARBAN

(groteszk játék 2 részben)

SZOBASZÍNHÁZ SZOLNOK

... **NOHA AZ MI MAGUNK NÉPÉT**, az mint mostan vagyon, jól leábrázoltam, ugyan mindazonáltal, ha kérded: kit kívánok s micsoda nemzetet akarok oltalmamra, azt mondom: a magyart kívánom. Miért? azért, mert ez legalkalmasabb, legerősebb, leggyorsabb és, ha akarja, legvitézebb nemzetség. . . . Isten nem hagyott mindnyájunknak elveszni; . . . Azért magyart kívánok, oltalmamra, nem indust, nem garamantát, sem olaszt, sem németet, sem spanyolt. Csak jobbítsuk meg magunkat, szabjunk más rendet dolgainknak, . . . egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók, és ha kevesen vagyunk is, nem oly kevesen azért . . .

Zrínyi Miklós (1620–1664); Ne bánts a magyart – Az török áfium ellen való orvosság, 1660.

... Nyolc századoknak **vérzivatarja** közt
Rongált Budának tornyai állanak,
Ámbár ezerszer vak tüzedben
Véredet, magadat tiportad. . . .

Berzsenyi Dániel (1776–1836); A magyarokhoz (II.), 1796–1808.

... Maholnap már én is kétségbeesem, én! . . . pedig akkor aztán jó éjszakát, mert én a legutolsó vagyok azok közt, akiket a balsors kétségbeejteni képes. Akkor ha küzdünk, nem azért küzdünk többé, hogy Magyarország ismét fölemelje fejét, hanem csak azért, hogy ha már élni nem tudtunk becsületesen, legalább halálunk legyen becsületes. . . .

Petőfi Sándor (1823–1849); Pest, augusztus 10-én 1848.

Magyar földön gyakori szokás, hogy magunkat viszonylag feldicsérgessük és tömjénnel jól lakjunk.

Széchenyi István (1791–1860); Akadémiai beszéd, 1864.

... Írásom, lelkem, fitogtasd a derút
S ragyogd otthon ifjúi társaidra,
Kiknek föl kell szíveinket emelnünk,
Valahányszor a Nap-posta Tavaszt hoz
S kik, ha ez a vén Föld meg is veszett,
Tárt karokkal esengünk a Tavaszhoz,
Mert végtelen és féktelen a szerelmünk.
S egy borzalmak-nyögette kicsi ország
Egyedüli jókedve mi vagyunk:
Szívünk szakad, de mégis vidor orcák. . . .

Ady Endre (1877–1919); Véres panorámák Tavasza, 1914.

... Tudod-e,
milyen öntudat kopár öröme
húz-vonz, hogy e táj nem enged és
miféle gazdag szenvedés
taszít ide?
Anyjához tér így az a gyermek
kit idegenben löknek, vernek.
Igazán
csak itt mosolyoghatsz, itt sírhatsz.
Magaddal is csak itt bírhatasz,
óh lélek! Ez a hazám.

József Attila (1905–1937); Elégia, 1933.

... Néztem kapkodva a vizet, a futó tájat, mintha velem már nem is ez a hajó futna, hanem a dohogó történelem. Mintha dühöngve, hányingerlőn az rázna, könyörtelenül tagolva a szót: nem feledhatsz, nem menekülhetsz, – bárhová kerülj!

Illyés Gyula (1902–1983); Nem menekülhetsz, 1936.

SSzt

Hatsz. péld. 7/1984

Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent, nekem szülőházam itt e lángoktól ölelt • kis ország, messzeringó gyermekkorom világa. Belőle nőttem én, mint fatörzsből gyöngé ága s remélem, testem is majd e földbe süpped el. Itthon vagyok. S ha néha lábamhoz térdepel egy-egy bokor, nevét is, virágát is tudom, tudom, hogy merre mennek, kik mennek az [úton . . .

Radnóti Miklós (1909–1944); Nem tudhatom . . . , 1944.

. . . Az írástudók felelőssége: kérlelhetetlenül feltárni az igazi, a nagy összefüggéseket és éppen ennek a kérlelhetetlen igazságnak erejével leleplezni a napi politika kicsinyes sakkhúzásait. A társadalmi igazságnak ez az ereje alapozta meg Petőfi és Ady nagyságát. Hogy gyakorlati eredmény nélkül hirdették? Mit tesz ez? Ezek az igazságok voltak (és lesznek) a magyar nép tragikus konfliktusainak valóságos megoldásai. Nem az író kezében van, megkapja-e korától a választ. . . .

Lukács György (1885–1971); Az írástudók felelőssége, 1945.

. . . A hosszú Fő utcán a házak mintha meztelenek lennének, vakolatuk leomlott, mintha lenyúzták volna a bőrüket. A törött ablakokba nemzeti zászlókat tűztek ki. Nem ismerek rá az én régi Budapestemre. Olyan ez, mint az álomban, amikor egy ismert személy, bár pontosan tudjuk, hogy kicsoda, egészen másképp néz ki, mint a valóságban. Szomorú találkozás ez. Nem így akartam, és nem ilyen áron. Teljes jóvátételt kaptam, de mibe került ez az országnak! Háborús katasztrófa, pusztulás, vérontás és mérhetetlen szenvedés volt az ára. És akik felelősek voltak mindezért, eltűntek, megszöktek vagy elbújtak,

akárcsak 1918-ban. Harmadik Mohácsunk ez. Tudok-e segíteni ezen az országon? . . .

Károlyi Mihály (1875–1955); Hit, illúziók nélkül; Az út vége, 1955.

Ilyen időről soha
nem csikorogtak atyák
a holnap kölkeinek
ilyen időről magam
vérhólyag-ajkú diák
dadoghatnék de kinek

Nagy László (1927–1980); Krónika-töredék, 1967–1973.

E kor nekünk szülünk és megölünk.
Tőle kaptuk, mint útravalót,
hogy lehessünk hősök és gyilkosok
egy időben, egy helyütt és egy személyben.
Ki merre fordul, aszerint.

Örkény István (1912–1979); mottó a Pistihez, 1969.

. . . Anélkül, hogy a tényeken bármit változtatna, javarészt itt, a múlt küzdőterén zajlik le minden ember drámája azzal a rosszal szemben, amit – a pusztta tények szintjén – visszavonhatatlanul elkövetett. A szeretet, az ima, a bűnbánat és a vezeklés számára azonban nem léteznek időbeli határok. Érintésükre a legszörnyűbb tett is „színarannyá” válhat.

Sokan a reményt azonosítják a jövőbe vetett reménységgel. . . . a múlt tényein többé jöttányit se módosíthatunk. És mégis ezt a kontinentet ostromolja, keresi fel a költők ihlete, a vezeklők és a szentek imája. Mivel ott, ahol a tények és látszatok végképp lezárultak, veheti igazában kezdetét az a dráma, ami sorsunkat valóságosan eldönti: a minőség, a valóság, a kegyelem és a szeretet drámája.

Pilinszky János (1921–1981); Múltunk reménye, 1975.

ENGEM ISTVÁNNAK HÍVNAK, HŐSÖMET PEDIG PISTINEK; kézenfekvő tehát a föltevés, hogy valamiféle önéletrajzot, iróniával átszőtt memoárt akar-tam színpadra vinni. Belátom, így is van értelme a darabnak, hiszen ami a színpadon történik, azt vagy átéltem, vagy átélhettem volna – az epizódok tehát összecsengenek az elmúlt idők jónéhány emlékezetes eseményével. Így tehát, aki nem akar mögéjük nézni, még így is eltölthet egy – remélem – kellemes estét. Én ennél többre vágytam, de mi másról írhattam volna? Itt élünk, egy asztalnál ülünk, ugyanazt a partit játsz-szuk ugyanazzal a kártyapaklival, és nekem épp ez a leosztás jutott. E század eseményeiből csak az alap-helyzeteket választottam ki. Olyanokat tehát, melyek nemcsak most és velünk, magyarokkal, hanem más-kor és más égtájak alatt is kialakulhattak volna. „Tör-ténik Magyarországon, azaz mindenhol.” Úgy látszik, nem is tudatosan, de már régóta készültem erre a föl-adata, mert jó néhány „egyperces novellám” épp az ilyen szituációkról szólt. Ezeket bele is illesztettem a „Pisti a vérzivatarban” mozaikcselekményébe, kro-nologikus rendben, gondosan megtervezve, mintha egy lassított filmen mutatnám be egy sziklarobbanás folyamatát. Egy nagyra termett, de sokszor tévedett, s tévedései súlyáért sokkal, méltatlanul sokkal többet szenvedett nemzetnek vagyok egyszerű fia – se oko-sabb, se különb, mint az országos átlag. Ami másoktól megkülönböztet – engem és íróársaimat –, csak any-nyi, amennyit a mesterségünk megkövetel tőlünk.

Végezni a dolgunkat – a még ki nem mondottak, de mindenből kikíváncozónak hangot adni. Hogy ez a hang sikoly? Mi más lehetne? Akár a retteneté, akár az öröme, de a világon minden művészi alkotásnak ez az egyetlen lehetséges megszólalása, ez volt, és ez is marad.

ÖRKÉNY ISTVÁN

Örkény István, 1912–1979, magyar író. A bu-dapesti Műegyetem ve-gyész-mérnöki karán vé-gezte tanulmányait. Első írásai a harmincas évek-ben, a József Attila által szerkesztett Szép Szóban jelentek meg. A második világháborúban katonai szolgálatot teljesített a Don mentén, majd hadi-fogságba került. 1947-ben hazatért. Regénye-ket, drámákat, elbeszél-éseket írt. Kétszer kapta meg a József Attila-díjat

és egyszer a Kossuth-díjat. Molnár Ferenc óta nem volt ma-gyar drámaíró, aki műveivel az egész világot sikeresen be-járta volna. A „Macskajáték” bemutatója az Örkény-darabok sorát indította Szolnokról a világsiker felé.

A „Pisti a vérzivatarban” című groteszk játékot a Pesti Szín-házban játszották először. A szolnoki bemutató a második.

SZOBASZÍNHÁZ SZOLNOK

1983. szeptember 22.

ÖRKÉNY ISTVÁN:

Pisti a vérzivatarban

groteszk játék 2 részben

Pistipistipistipisti
pistipistipistipisti
pistipistipistipisti

PISTI ..... **NAGY SÁNDOR TAMÁS**

Néhány előnyös,
illetve nem előnyös
jellemvonása:

A KIMÉRT PISTI ..... **TAKÁCS GYULA**
A TEVÉKENY PISTI ..... **ZALA MÁRK**
A FÉLSZEG PISTI ..... **JENEY ISTVÁN**

Néhányan azok közül,
akik fölzaklatták
Pisti békességét,
illetve,
épp ellenkezőleg,
jó hatással voltak rá:

RIZI ..... **EGRI KATI**
LÁNY ..... **ROCZKÓ ZSUZSA**
PAPA ..... **PHILIPPOVICH TAMÁS**
MAMA ..... **TURZA IRÉN**
I. FÉRFI ..... **MUCSI ZOLTÁN**
II. FÉRFI ..... **DEZSÉNYI PÉTER**
KISLÁNY ..... **BÁRDOS MARGIT**
X X X ..... **VÁRY KÁROLY**

Játéktér és jelmez: **WÁGNER TAMÁS**

Dramaturg: **MAGYAR FRUZZSINA**

Zenei összeállító: **NÁDOR LÁSZLÓ**

Asszisztens: **VÁRY KÁROLY**

Rendező: **JENEY ISTVÁN**

További előadások: 1983. szeptember 23., 24., október 1., 6., 7., 13., 14., 20., 21.

